

ХҒТАР 19.41.41
Ғылыми мақала

<https://doi.org/10.32523/2616-7174-2026-155-2-101-110>

Қазіргі журналистикадағы деректілік және интерактивтілік

К.Д. Асанов*¹ , Н.К. Сиязбаев ²

^{1,2}Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университеті, Қарағанды, Қазақстан

(E-mail: *¹kamashke_64@inbox.ru, ² nurtuleu_92kz@mail.ru)

Аңдатпа. Медиа ортаны жедел цифрландыру жағдайында журналистика мазмұн деңгейінде де, ақпарат беру форматы деңгейінде де өзгеріске тап болады. Осындай үрдістің негізгі бағыттарының бірі – датафикация. Қазіргі заманғы журналистика интерактивті форматтарды, визуалды интерфейстерді және алгоритмдік құралдарды оқырман пассивті тұтынушы емес, материалмен өзара әрекеттесудің белсенді қатысушысы болатын баяндаудың жаңа формаларын жасау үшін пайдаланылады. Ұсынылып отырған материалда медиа-практикадағы датафикацияның теориялық негіздері қарастырылады, интерактивті журналистиканың сәтті жобаларының мысалдары талданады, сонымен қатар деректерді түсіндіруге, ақпараттың қолжетімділігіне және журналистің рөлін өзгерту мәселелері талқыланады. Бұл үрдістердің медиа тұтынуға, аудиторияның қатысу деңгейіне және ақпараттың сенімділігін қабылдау әсеріне ерекше ден қойылады. Әрекеттер тізбегіне тәуелділіктің артуы мен деректерді автоматтандырылған өңдеу жағдайында этикалық және кәсіби стандарттарға қатысты мәселелер қарастырылады. Датафикация журналистиканың дәстүрлі жанрларын қалай өзгертетіні және дата-стори, визуалды аналитика әрі үлкен деректерге негізделген жарияланымдар сияқты жаңа форматтардың қалыптасуына ықпал ететіні қарастырылады. БАҚ өкілдері арасында да, медиа контентті тұтынушылар арасында да цифрлық сауаттылықты дамыту қажеттілігіне баса назар аударылады. Қорытындылай келе, медиа зерттеулерді, ақпараттық технологиялар мен әлеуметтануды біріктіретін дата-журналистиканы зерттеуге пәнаралық көзқарастың маңыздылығы айтылды. Келешек журналистикадағы деректерді өңдеу және визуализациялау үрдістеріне интерактивті деректерді біріктіру перспективалары қосымша қарастырылады.

Түйін сөздер: дата-журналистика, датафикация, интерактивті деректер, цифрлық медиа, деректерді визуализациялау, медиа тұтыну, пайдаланушы тәжірибесі.

Түсті: 21.10.2025; Мақұлданды: 11.06.2026; Онлайн қолжетімді: 30. 06. 2026

101

Кіріспе

Қазіргі заманғы медиа цифрлық технологиялардың әсерінен тез өзгеріп, ақпаратты құру және тұтыну тәсілдерін алмастырады. Мағлұматтың шамадан тыс көбеюі жағдайында әлеуметтік маңызды үрдістерді терең талдауға негіз бола алатын дәлелденген, объективті және құрылымдық мәліметтерге қажеттілік артады. Бұл тұрғыда дата-журналистика – дәстүрлі журналистика әдістерін деректерді талдау, статистика және визуализация құралдарымен біріктіретін бағыт үлкен рөл ойнай бастады.

Деректерге негізделген журналистика – журналистика, информатика және әлеуметтанудың қиылысында орналасқан пәнаралық сала. Оның ерекшелігі – заңдылықтарды анықтау, гипотезаларды растау және күрделі ақпаратты қолжетімді, визуалды түрде ұсыну үшін ашық және жинақталған деректерді қолдану. Бұндай бағыт журналистерден мәтіндермен жұмыс істеу дағдыларын, бағдарламалау, аналитика саласындағы негізгі білімді, сондай-ақ үлкен деректер мен дерекқорлармен жұмыс істеу принциптерін түсінуді талап етеді.

Дата-журналистиканы зерттеудің өзектілігі цифрлық ортаның қарқынды дамуымен де, қоғамдық пікірді қалыптастыру үрдісінде деректердің рөлінің артуымен де байланысы бар. Сонымен қатар, дата-журналистика билік институттарының ашықтығы мен есептілігін арттыруға, азаматтық қоғамды дамытуға және аудиторияда сыни ойлауды нығайтуға ықпал етеді.

Әдіснама. Мақаланы дайындау барысында тақырыпқа қатысты ғылыми материалдар жинақтау: теориялық зерттеулерді қарастыру, зерттеудің теориялық және тәжірибелік нұсқаларын нақты мысалдар арқылы келтіру, ақпарат құралдарында енді қалыптаса бастаған уақытқа шолу жасау, журналистиканың осы тақырыпқа жақын салаларындағы нәтижелермен салыстыру, саралау болды. «Медиа деректер және аудитория: қазіргі журналистикадағы датафикация мен интерактивтілік» атты тақырыбына орай зерттелген талдаулармен танысу, салыстыру, өлшеу, анализ бен синтез, жалпылау, тексеру және фактілерді нақтылау, жасалған қорытындыларды нақтылау, түзету, қорытындыны талқылау, іс-тәжірибеде тексеру сияқты әдіс-тәсілдер қолданылды.

Зерттеуде Қазақстандық дата-журналистиканың қалыптасуы мен ақпарат құралдарының қазіргі ахуалы талданды. Бұл тақырыпқа қатысты әріптес ғалымдардың зерттеу мақалалары зерделенді. Заманауи медиа жағдайындағы қазіргі журналистикадағы датафикация мен интерактивтілік аттының алатын орны, оның тиімді тұстары қарастырылды.

Талдау мен нәтижелер. Біз бүгінде жаңа дата-журналистика стилінің пайда болуын қоғамның датафикацияға журналистік жауаптардың бірі ретінде түсінуіміз мүмкін (W.Loosen). Датафикация біздің медиа ортамызды цифрландыруға негізделген деректердің үнемі өсіп келе жатқан қолжетімділігін, сондай-ақ осындай ортада өмір сүру кезінде жинақталған цифрлық ақпараттар мен үлкен деректерді меңзейді (Dijk, 2014). Осындай үрдіс біздің әлеуметтік өміріміздің көптеген аспектілерін компьютерленген деректерге, әр түрлі мақсаттар үшін алгоритмдік түрде жинақталатын және өңделетін деректерге айналдырады. Датафикация әр түрлі жолдармен көрінеді, мысалы, қаржы әлемінде, білім беру саласында, саясатта және т.б. деректер өте көп (W.Loosen) және деректер барлық әлеуметтік салаларда баршылық.

Бұндай жағдай өз кезегінде журналистикаға, әсіресе репортаждық баяндаудың формалары мен әдістеріне әсер етеді. Өсіп келе жатқан датафикация жағдайында журналистер жаңа ақпарат көздеріне қол жеткізіп қана қоймай, сонымен қатар шындықты ұсынудың жаңа формаларын жасауға мәжбүр болады, онда деректер жай иллюстрация емес, оқиғаны талдауға және құруға негіз болады. БАҚ, визуализация және деректерді талдау қиылысында пайда болған жаңа стиль осы өзгерісті көрсетеді, ол сандық деректерді шындықты түсіндірудің сапалы, гуманитарлық тәсілімен байланыстыруға тырысады (J.Ausserhofer, R.Gutounig, M.Oppermann, S.Matiasek, E.Goldgruber, 2020). Осылайша, дата-журналистика техникалық тәжірибе болуымен қатар, деректер әлеуметтік факт және білім көзі мәртебесіне ие болатын қазіргі қоғамның өзгеруіне мәдени жауапқа айналады.

Бұндай жан-жақты датафикация үрдісі журналистикаға айтарлықтай әсер етіп, репортажға жаңа тәсілдерді қалыптастыруға ықпал етті. Ең көрнекті мысалдардың бірі – 2016 жылғы Panama Papers зерттеу жұмысы. Халықаралық зерттеуші журналистер консорциумы (ICIJ) 11,5 миллионнан астам құжатты талдады, олардың көлемі шамамен 2,6 терабайтты құрады. Бұл деректер бүкіл әлем бойынша жүздеген журналистік материалдардың негізі болды және құрылымдау, визуализация әрі алгоритмдік талдау құралдары болмаса, ақпараттың бұл көлемі өңделмей қалатын еді (M.Cabra, E.Kissane, 2016). Бұндай жобалар деректердің тек дереккөз ғана емес, сонымен қатар журналистік жаңалықтың негізі болатындығын көрсетеді.

Жалпы қоғамның датафикациялануы контекстіндегі журналистиканың датафикациясын талдау бізге дата-журналистиканың шеңберінен шығуға, оны журналистикадағы датафикацияның «бір ғана» мысалы ретінде түсінуге және журналистиканың барған сайын деректерге негізделген, алгоритмделген, метрикалық басқарылатын немесе тіпті автоматтандырылған тәжірибеге айналуын жақсырақ түсінуге жәрдем береді. Мәселен, бұл журналистика қамтуы керек нысандар мен тақырыптарды немесе басқаша айтқанда, оның қоғамды бақылаушы ретіндегі қызметін қамтиды. Журналистика қамтуы керек салалар мен әлеуметтік домендер неғұрлым «датафикацияланса», соғұрлым журналистика өзінің қоғамдық рөлін орындау үшін деректерді түсініп, талдай білуі қажет (W.Loosen). Тура осы байланыс қазіргі заманғы деректерге негізделген журналистикада көрініс табады, ол журналистік зерттеулерге арналған дереккөздердің репертуарын кеңейту, сондай-ақ оқиғаларды анықтау және баяндау үшін деректердің қолжетімділігінің артуына негізделген.

Осылайша, қоғамның датафикациясы журналистік тәжірибенің құралдары мен әдістеріне ғана емес, сонымен бірге журналистік білім мен әлеуметтік шындықты түсінудің құрылымына да трансформациялық әсерін тигізеді. БАҚ өкілдері күрделі цифрлық инфракұрылымдар, деректер жиынтығы және қоғамдық қызығушылық арасында делдал бола бастады, бұл олардан сыни деректер сауаттылығынан алгоритмдік түрде жасалған түсініктерді түсіндіру қабілетіне дейін жаңа құзыреттіліктерді талап етеді. Бұл тұрғыда дата-журналистика тауашалық тәжірибе ретінде емес, деректер оқиғалар мен үрдістердің қоғамдық маңыздылығының негізгі медиаторына айналатын цифрлық дәуірдегі журналистиканың кең эволюциясының симптомы ретінде байқалады.

Әлеуметтік ортаның датафикациясы жаңалықтар шығару әдістерін де, журналистік қызметтің табиғатын да өзгерте отырып, журналистиканың өзгеруіне айтарлықтай әсер етеді. Бұл трансформацияның негізгі факторларының бірі ашық деректер бастамаларының кеңінен таралуы болды, 2010 жылдардан бастап әр түрлі елдердің үкіметтері

ашық деректер форматында қоғамдық маңызы бар ақпаратты белсенді түрде жарыққа шығара бастады. Америкадағы data.gov, Ұлыбританиядағы data.gov.uk және Ресейдегі data.gov.ru сияқты платформалар журналистерге зерттеу мен талдаудың жаңа нысандарына мүмкіндік бере отырып, көлемді және бұрын қолжетімді емес ақпарат массивтеріне қол жеткізуге мүмкіндік берді.

Интерактивті деректермен, яғни «жаңалықтарды баяндайтын үлкен интерактивті дерекқормен» пайдаланушы өз сұрағына байланысты жауаптарды табу үшін деректерді іздеуге сала алады. Медиа орталықтар көбінесе интерактивті деректер аудиторияға терең сұңғуға және деректерді зерттеуге, тиісті ақпаратты табуға мүмкіндік береді деп болжайды (L.Green-Barber). Бір жаңалықтар ұйымының интерактивті деректерді талдауы барысында Линдси Грин-Барбер атты зерттеуші деректермен жұмыс істеуге арналған ең сәтті қосымшалар, яғни жоғары қаралған және терең зерттелген қосымшалар толық редакциялық буманың бөлігі екенін анықтады, ол географиялық тұрғыдан жергілікті немесе тиісті деректерді іздеу мүмкіндігін ұсынды, интерактивтіліктің жоғары дәрежесі болды, эстетикалық жағымды және жақсы ойластырылған, сонымен қатар аз уақытта жүктеледі.

Міне, осылай интерактивті деректер журналистік жобалардың тиімділігі тек үлкен деректер массивтеріне қолжетімділікке ғана емес, сонымен қатар оларды ұсыну сапасына, редакциялық контекстке енуіне және пайдаланушының өзара әрекеттесуінің ыңғайлылығына тікелей байланысты. Интерактивті визуализацияларды түсіндірме мазмұны немесе редакциялық мақалалар түрінде сүйемелдеусіз орналастыру аудиторияның жиі түрде терең қатысуын қарастырмайды. Керісінше, ойдан шыққан мысалдар аудиторияны ақпаратты белсенді зерттеуге және түсіндіруге ынталандыруға қабілетті журналистік ақпаратпен, жекелендірілген пайдаланушы тәжірибесімен және жоғары техникалық әрі визуалды іске асырумен деректерді біріктіру кешенді тәсіл екенін көрсетеді.

Сонымен, сәтті жұмыстың маңызды факторы – деректермен белсенді өзара әрекеттесу мүмкіндігі, пайдаланушылар тек оқуды ғана емес, сонымен қатар деректерді «басқаруды», визуализацияны, конфигурациялауды, жеке іздеу параметрлерін орнатуды қалайды. Fivethirtyeight немесе Our World in Data сияқты платформалар ақпаратты тұтынуды зерттеу үрдісіне айналдыру сезімін арттыру арқылы осындай мүмкіндіктерді ұсынады.

ProPublica Dollars for Docs жобасы дата-журналистиканың классикалық мысалы болып табылады, өйткені ол айтарлықтай көлемдегі деректерге қол жеткізе алады, бұл жағдайда фармацевтикалық компаниялар мен медициналық жабдық өндірушілерінің дәрігерлерге төлемдері туралы, деректерді құрылымдайды және адамдарды өз зерттеулерін жүргізуге әрі өздігінен мүмкін болатын шаралар қабылдауға шабыттандыру мақсатында интерактивті мәліметтер базасы ретінде аудиторияға табыстайды. Жоба оқырмандарға дәрігерлерге арналған төлемдерді іздеу үшін «осы құралды пайдалануды» ұсынады, ал бүйірлік тақтада «Емделушілер, әрекет етіңіздер. Біз бұл ақпаратты күнделікті өмірде қалай пайдаланғандарыңызды немесе пайдалана алатындарыңызды білгіміз келеді. Сіздер дәрігермен сөйлестіңіздер ме? Сөйлесуді жоспарлап отырсыздар ма? Бізге айтуларыңызды сұраймыз», - деп жазылған (L.Green-Barber).

Бұл тәсіл дата-журналистиканың маңызды қасиетін көрсетеді, тек ақпараттандыру ғана емес, сонымен бірге аудиторияны материалмен белсенді өзара әрекеттесуге шақыру. Dollars for Docs шикі сандарды адамдардың мінез-құлқына тікелей әсер етуі мүмкін жеке маңызды, олардың емдеуші дәрігеріндегі ықтимал мүдделер қақтығысын білуден бастап, маманды ауыстыру немесе түсініктеме беру туралы шешім қабылдауға дейінгі

ақпаратқа айналдырады. Сонымен қатар, жоба оқырмандарды өз тәжірибелерімен бөлісуге шақыру арқылы кері байланысты құндылық ретінде көрсетеді, осылайша қамтылған тақырыпты кеңейтеді және денсаулық сақтаудағы ашықтыққа қызығушылықпен біріктірілген қауымдастықты құрастырады. Ол журналистиканы ақпараттың делдалына ғана емес, демократиялық қатысудың құралына айналдырады.

АҚШ-тың ProPublica медиа-ресурсы жасаған Dollars for Docs жобасы қоғамдық игілікке бағытталған дата-журналистиканың ең көрнекті мысалдарының бірі болып келеді. Ол – пайдаланушыларға денсаулық сақтау провайдерінің фармацевтикалық компаниялардан немесе медициналық жабдық өндірушілерінен ақша алғанын білуге мүмкіндік беретін ауқымды интерактивті база. Жобаның негізгі мақсаты – ақпараттандырумен қатар, сыни тұрғыда ойлауға және жеке іс-әрекетке итермелеу арқылы аудиторияны шақыру. ProPublica жинақтаған деректер миллиондаған транзакцияларды қамтиды, тек 2014-2018 жылдар аралығында фармацевтикалық және медициналық компаниялар дәрігерлер мен денсаулық сақтау мекемелеріне 56 миллионнан астам төлем жасады. Осы уақыт ішінде 700-ден астам дәрігер компаниялардан әрқайсысы миллион доллардан астам қаражат алды, бұл сома ғылыми гранттарды есептемегендегі сома. Кейбір кездердегі төлемдердің жалпы сомасы жылына 2 миллиард доллардан асқан (Ch.Ornstein, 2019).

Дата-журналистиканы көбінесе географиялық, демографиялық немесе басқа белгілерге байланысты кішігірім бөліктерге бөлуге болатындықтан, деректерді бұқаралық ақпарат құралдары әр түрлі оқиғаларды жариялау үшін қолдана алады. Міне, осылайша деректерге негізделген журналистиканы географиялық аймақтарға, демографиялық топтарға немесе басқа әлеуметтік шекараларға қарамастан мәселелер бойынша қоғамдық пікірдің өзгеруіне ықпал ету арқылы оқшаулауға болады.

Бұл ақпаратты белгілі бір аудиторияға неғұрлым түсінікті етіп, ұлттық немесе жаһандық деңгейде байқалмайтын жасырын тенденцияларды, қиындықтарды не жетістіктерді табуға мүмкіндік береді. Бұндай оқшаулау жаһандық трендтер мен адамдардың жеке тәжірибесі арасында көпір құруға көмектеседі, бұл қоғамдық пікірталастарды инклюзивті және фактілерге негізделген етеді. Нәтижесінде, дата-журналистика қоғамның барлық деңгейлерінде әлеуметтік әділеттілікке, биліктің есеп беруіне және саналы шешім қабылдауға ықпал ететін күшті құрал болды.

Мұндай тенденцияны растайтын көптеген мысалдар бар. Мысалы, АҚШ-та дата-журналистика бойынша жобалар білім беру мекемелеріндегі мазасыздықты анықтауға көмектесті, оның ішінде, оқушылардың физикалық шектеулерін шамадан тыс пайдалану. Жергілікті журналистер осындай тақырыптарды қозғап, мектептерге үлкен қоғамдық пікірталас пен қысым жасады (E.Munson). Италияда журналистер ойын автоматтары туралы деректерді олардың жекелеген аймақтардағы халықтың әл-ауқатына қалай әсер ететінін көрсету үшін пайдаланды, жан басына шаққандағы автоматтардың тығыздығы карталары бұрын аз айтылған өткір қоғамдық мәселені ашты (J.Jenkins, L.Graves).

Журналистік зерттеу орталығы Американың ардагерлер істері департаменті (VA) туралы Ұлттық интерактивті деректер жинағын шығарды, олардың бірінде VA ауруханаларында медициналық көмек алуға тырысатын ардагерлер үшін орташа күту уақыты, ал екіншісінде VA жүйелері ардагерлерге тағайындаған опияттар саны туралы деректер бар. Екі жағдайда да жергілікті журналистік ұйымдар осы деректер жиынтығын мәселелерді жергілікті деңгейде жариялау үшін негіз ретінде қолданды (L.Green-Barber, 2015). Мұндай зерттеу жұмыстары ардагерлердің денсаулық сақтау жүйесінің олқылықтарына

жұртшылықтың назарын аударып, кейбір жағдайларда ресми тексерулердің басталуына және ВА институттары деңгейіндегі саясатты қайта қарауға ықпал етті.

Көптеген ВА медициналық мекемелерінде күту статистикасын бұрмалау жағдайлары кездесті. Кейбір емханаларда қызметкерлер ресми күту уақытын қысқарту және осылайша ішкі нормативтерді айналып өту үшін емделушілерден сұраған күндерін саналы түрде өзгертті. Аудиттер сауалнамаға қатысқан емханалардың үштен екісіне жуығы деректерді манипуляциялауды мойындағанын дәлелдеді. Белгілі жағдайда, Фениксте ондаған ардагерлер қабылдау күнін күте алмай қайтыс болды, ал ресми статистика бұл мәселенің осыншалықты ауқымын көрсетпеді. Мұндай жағдайлар басқа аймақтарда да ашылды, мысалы Сан-Диегода және VISN 3 аймақтық желісінде көрсеткіштер жүйелі түрде азайтылған.

Сайт көріністерінің саны, онда болған уақыты және сайттан шығу жылдамдығы сияқты көрсеткіштер аудиторияға әсер етудің ықтимал көрсеткіштері бола алады. Олар осы мәселе бойынша нақты пікірлерге, жаңа ақпараттың шығуына немесе мазмұнға қатысты қандай да бір әрекет жасау ниетіне қарамастан, пайдаланушыларға мазмұнның жалпы әсерін өлшеуге бағытталған. Дегенмен, мазмұнның пайдаланушыларға, желілерге, институттарға және қоғамдық дискурсқа әсерін қарастырған кезде, осы саладағы жетістіктер мен сәтсіздіктерді дәлірек түсіну үшін қолдануға болатын басқа инновациялық сапалық және сандық әдістер бар (L.Green-Barber, 2014).

Аналитика. Медиаметрикаларды хабардарлықты немесе білім деңгейін арттыру сияқты қажетті нәтижелердің жанама көрсеткіштері ретінде пайдалануға мүмкіндік бар. Бірақ, медиа компаниялар өзгерістерді аналитикамен саналы және мұқият байланыстыруы керек.

Тәжірибелік зерттеулер. Тәжірибелік зерттеулер әсер ету деңгейінің тиімділігін тексеруге болатын тұрақты жағдайларды қамтиды. Остиндегі Техас жоғары оқу орнының БАҚ-пен өзара әрекеттесу орталығы жаңалықтардың басты бетінің орналасуының есте сақтау қабілеті мен аудиторияға әсеріне, сондай-ақ шешімге бағытталған репортаждардың жаңалықтар ұйымдарының аудиторияға әсері туралы қызықты тәжірибелік зерттеу жүргізді. Журналистік ұйымдар да интерактивті деректердің пайдаланушыларға әсерін жақсы түсіну үшін осындай сынды тәжірибелерді жүргізуге қабілеті бар.

Сауалнамалар. Сауалнамалар зерттеу жұмысының ең мықты әдісі болмаса да, жеке тұлғалардың мүдделері, білімдері, пікірлері мен іс-әрекеттеріндегі өзгерістер туралы ақпарат жинаудың дәлелденген әдісі болып табылады. Ұйымдар қайта келу арқылы іске қосылатын қалқымалы терезелер немесе ақпараттық бюллетеньдерді қадағалау сияқты технологияларды пайдалана отырып, сауалнамаларды әзірлеуде шығармашылықпен айналыса алады.

Контент-сараптама. Мазмұнды талдау – уақыт өте келе дискурстағы өзгерістерді айшықтау үшін қолданылатын зерттеу әдісі. Бұл әдісті кез-келген мәтіндік корпусқа қолдануға болады, бұл оны өте икемді қылады.

Қорытынды. Деректерге негізделген журналистика қазіргі заманғы медиасфераның негізгі бағыттарының бірі ретінде қоғамды цифрландыру және қолжетімді ақпарат көлемінің қарқынды өсуі жағдайында жоғары маңыздылығын көрсетеді. Журналистік зерттеу, деректерді талдау және визуализация әдістерін біріктіре отырып, ол тек дәлелді және сенімді материалдар жасауға ғана емес, сонымен қатар қоғамдық-саяси үрдістердің ашықтығын арттыруға мүмкіндік туғызады. Мұндай бағыт азаматтарды ха-

бардар етудің де, қоғамның билік институттарын бақылауды күшейтудің де маңызды құралына айналады.

Жүргізілген талдау нәтижесі көрсеткендей, дата-журналистика мамандардан ашық деректермен жұмыс істеу мен бағдарламалау дағдыларынан бастап статистикалық ақпаратты түсіндіру және оны кең аудиторияға қолжетімді түрде ұсыну қабілетіне дейін кең ауқымды құзыреттерді талап етеді.

Келешекте де дата-журналистика технологиялар мен журналистік тәжірибенің тоғысында дами береді. Одан әрі зерттеудің маңызды бағыты оның аудиторияның ақпаратты қабылдауына әсерін зерттеу, сондай-ақ журналистік этика мен кәсіби дайындықтың жаңа стандарттарын қалыптастыру болуы әбден мүмкін. Бүгінгі қоғамдағы деректердің өсіп келе жатқан маңыздылығын ескере отырып, дата-журналистика тренд болуымен қатар, ХХІ ғасырдағы медиа эволюцияның қажетті кезеңі болып табылады.

Авторлардың қосқан үлесі.

Асанов К.Д. – интерактивті журналистика кейстеріне талдау жүргізіп, мақаланың эмпирикалық бөлігін дайындап, қорытындыларды ресімдеді. Барлық авторлар нәтижелерді талқылауға және мәтінді өңдеуге тең қатысты.

Сиязбаев Н.К. – қазіргі журналистика контекстінде «датафикация» және «интерактивтілік» ұғымдарына теориялық талдау жүргізді, сондай-ақ осы тақырыпқа арналған бөлімді дайындады.

Әдебиеттер тізімі:

Ausserhofer, J., Gutounig, R., Oppermann, M., Matiassek, S. and Goldgruber, E. (2020) The datafication of data journalism scholarship: Focal points, methods, and research propositions for the investigation of data-intensive newswork. *Journalism*, 21(7), pp. 950–973. DOI: <https://doi.org/10.1177/1464884917715938>.

Cabra, M. and Kissane, E. (2016) Wangling 2.6TB of data: The people and the technology behind the Panama Papers. [Онлайн] Қолжетімді: <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/data-tech-team-icij/> (қаралған күні: 16.07.2026).

Dijck, J. (2014) Datafication, dataism and dataveillance: Big data between scientific paradigm and ideology. *Surveillance & Society*, 12(2), pp. 197–208. DOI: <https://doi.org/10.24908/ss.v12i2.4776>.

Green-Barber, L. (2014) *Waves of change: The case of rape in the fields*. Emeryville, CA: The Center for Investigative Reporting.

Green-Barber, L. (2015) *Changing the conversation: The VA backlog*. Emeryville, CA: The Center for Investigative Reporting.

Green-Barber, L. (2020) *Beyond Clicks and Shares: How and Why to Measure the Impact of Data Journalism Projects*. [Онлайн] Қолжетімді: <https://datajournalism.com/read/handbook/two/situating-data-journalism/beyond-clicks-and-shares-how-and-why-to-measure-the-impact-of-data-journalism-projects> (қаралған күні: 16.07.2026).

Jenkins, J. and Graves, L. (2019) *Case Studies in Collaborative Local Journalism*. Reuters Institute for the Study of Journalism. [Онлайн] Қолжетімді: <https://www.digitalnewsreport.org/publications/2019/case-studies-collaborative-local-journalism/> (қаралған күні: 16.07.2026).

Loosen, W. (2020) *Data-Driven Gold-Standards: What the Field Values as Award-Worthy*

Data Journalism and How Journalism Co-Evolves with the Datafication of Society. [Онлайн] Қолжетімді: <https://datajournalism.com/read/handbook/two/situating-data-journalism/data-driven-gold-standards-what-the-field-values-as-award-worthy-data-journalism-and-how-journalism-co-evolves-with-the-datafication-of-society> (қаралған күні: 16.07.2026).

Munson, E. (n.d.) When schools use force. Medill School of Journalism, Northwestern University. [Онлайн] Қолжетімді: <https://datadrivenreporting.medill.northwestern.edu/case-studies/hearstnewspaper> (қаралған күні: 16.07.2026).

Ornstein, C. (2019) Across the U.S., over 700 doctors were paid more than a million dollars by drug and medical-device companies since 2014. The Philadelphia Inquirer. [Онлайн] Қолжетімді: <https://www.inquirer.com/health/dollars-for-docs-propublica-doctors-drugmakers-devicemakers-20191021.html> (қаралған күні: 16.07.2026).

К.Д.Асанов*¹, Н. К. Сиязбаев²

^{1,2}Карагандинский национальный исследовательский университет имени академика
Е.А.Букетова, Караганда, Казахстан

Датафикация и интерактивность в современной журналистике

Аннотация. В условиях оперативной оцифровки медиасреды журналистика претерпевает изменения как на уровне содержания, так и на уровне формата передачи информации. Одним из основных направлений этого процесса является датафикация. Современная журналистика использует интерактивные форматы, визуальные интерфейсы и алгоритмические инструменты для создания новых форм повествования, в которых читатель становится активным участником взаимодействия с материалом, а не пассивным потребителем. В статье рассматриваются теоретические основы датафикации в медиапрактике, анализируются примеры успешных проектов интерактивной журналистики, а также обсуждаются вопросы интерпретации данных, доступности информации и изменения роли журналиста. Особое внимание уделяется влиянию этих тенденций на потребление средств массовой информации, уровень вовлеченности аудитории и восприятие достоверности информации. В условиях растущей зависимости от алгоритмов и автоматизированной обработки данных рассматриваются вопросы, связанные с этическими и профессиональными стандартами. Анализируется, как датафикация меняет традиционные жанры журналистики и способствует формированию новых форматов, таких как дата-стори, визуальная аналитика и публикации, основанные на больших данных. Акцент делается на необходимости развития цифровой грамотности как среди журналистов, так и среди потребителей медиаконтента. В заключение подчеркнута важность междисциплинарного подхода к изучению дата-журналистики, сочетающего медиаисследования, информационные технологии и социологию. Дополнительно рассматриваются перспективы интеграции интерактивных данных в будущие тенденции обработки и визуализации данных в журналистике.

Ключевые слова: дата-журналистика, датафикация, интерактивные данные, цифровые медиа, визуализация данных, потребление мультимедиа, пользовательский опыт.

K.D. Asanov*¹, N. K. Siyazbaev²

^{1,2}Karaganda National Research University named after academician Ye.A. Buketov,
Karaganda, Kazakhstan

Datafication and Interactivity in Modern Journalism

Abstract. In the context of the rapid digitization of the media environment, journalism is changing in terms of both content and the way information is transmitted. One of the main directions of this process is datafication. Modern journalism uses interactive formats, visual interfaces, and algorithmic tools to create new forms of storytelling in which the reader becomes an active participant in interacting with the material rather than a passive consumer. The article examines the theoretical foundations of datafication in media practice, analyzes examples of successful interactive journalism projects, and discusses issues of data interpretation, information accessibility, and the changing role of a journalist. Special attention is paid to the impact of these trends on media consumption, the level of audience engagement and the perception of information reliability. In the context of increasing dependence on algorithms and automated data processing, issues related to ethical and professional standards are being considered. The article analyzes how datafication is changing traditional genres of journalism and contributing to the formation of new formats such as data stories, visual analytics and publications based on big data. The emphasis is on the need to develop digital literacy among both journalists and consumers of media content. In conclusion, the importance of an interdisciplinary approach to the study of data journalism, combining media research, information technology and sociology, is emphasized. Additionally, the prospects for integrating interactive data into future trends in data processing and visualization in journalism are being considered.

Keywords: data journalism, datafication, interactive data, digital media, data visualization, multimedia consumption, user experience.

References

Ausserhofer, J., Gutounig, R., Oppermann, M., Matiassek, S. and Goldgruber, E. (2020) The datafication of data journalism scholarship: Focal points, methods, and research propositions for the investigation of data-intensive newswork. *Journalism*, 21(7), pp. 950–973. DOI: <https://doi.org/10.1177/1464884917715938>.

Cabra, M. and Kissane, E. (2016) Wangling 2.6TB of data: The people and the technology behind the Panama Papers. [Online] Available at: <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/data-tech-team-icij/> (Accessed: 16 July 2026).

Dijck, J. (2014) Datafication, dataism and dataveillance: Big data between scientific paradigm and ideology. *Surveillance & Society*, 12(2), pp. 197–208. DOI: <https://doi.org/10.24908/ss.v12i2.4776>.

Green-Barber, L. (2014) Waves of change: The case of rape in the fields. Emeryville, CA: The Center for Investigative Reporting.

Green-Barber, L. (2015) Changing the conversation: The VA backlog. Emeryville, CA: The Center for Investigative Reporting.

Green-Barber, L. (2020) Beyond Clicks and Shares: How and Why to Measure the Impact of

Data Journalism Projects. [Online] Available at: <https://datajournalism.com/read/handbook/two/situating-data-journalism/beyond-clicks-and-shares-how-and-why-to-measure-the-impact-of-data-journalism-projects> (Accessed: 16 July 2026).

Jenkins, J. and Graves, L. (2019) Case Studies in Collaborative Local Journalism. Reuters Institute for the Study of Journalism. [Online] Available at: <https://www.digitalnewsreport.org/publications/2019/case-studies-collaborative-local-journalism/> (Accessed: 16 July 2026).

Loosen, W. (2020) Data-Driven Gold-Standards: What the Field Values as Award-Worthy Data Journalism and How Journalism Co-Evolves with the Datafication of Society. [Online] Available at: <https://datajournalism.com/read/handbook/two/situating-data-journalism/data-driven-gold-standards-what-the-field-values-as-award-worthy-data-journalism-and-how-journalism-co-evolves-with-the-datafication-of-society> (Accessed: 16 July 2026).

Munson, E. (n.d.) When schools use force. Medill School of Journalism, Northwestern University. [Online] Available at: <https://datadrivenreporting.medill.northwestern.edu/case-studies/hearstnewspaper> (Accessed: 16 July 2026).

Ornstein, C. (2019) Across the U.S., over 700 doctors were paid more than a million dollars by drug and medical-device companies since 2014. The Philadelphia Inquirer. [Online] Available at: <https://www.inquirer.com/health/dollars-for-docs-propublica-doctors-drugmakers-devicemakers-20191021.html> (Accessed: 16 July 2026).

Авторлар туралы мәлімет:

Асанов К.Д. – хат-хабар авторы, филология ғылымдарының докторы, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университетінің профессоры, Университет көшесі, 28, 100024, Қарағанды, Қазақстан.

Сиязбаев Н.К. – әлеуметтік ғылымдар магистрі, Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университетінің аға оқытушысы, Университет көшесі, 28, 100024, Қарағанды, Қазақстан.

Сведения об авторах:

Асанов К.Д. – автор корреспонденции, доктор филологических наук, профессор Карагандинского национального исследовательского университета имени академика Е.А.Букетова, улица Университетская, 28, 100024, Караганда, Казахстан

Сиязбаев Н.К. – магистр социальных наук, старший преподаватель Карагандинского национального исследовательского университета имени академика Е.А.Букетова, улица Университетская, 28, 100024, Караганда, Казахстан.

Information about the authors:

Asanov K.D. – corresponding author, Doctor of Philology, Professor, Karaganda National Research University named after academician Ye.A. Buketov, Universitetskaya street, 28, 100024, Karaganda, Kazakhstan

Siyazbaev N.K. – Master of Social Sciences, Senior lecturer of Karaganda National Research University named after academician Ye.A.Buketov, Universitetskaya street, 28, 100024, Karaganda, Kazakhstan.